

Силабус
обов'язкового компоненту освітньої програми ОК17
циклу дисциплін професійної підготовки

Професійна етика психолога

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	С «Соціальні науки, журналістика та інформація»
Спеціальність:	С 4 Психологія
Освітньо-професійна програма:	Психологія (Практична психологія)
Сторінка курсу в Moodle:	
Рік навчання:	1
Семестр:	2 (весняний)
Обсяг освітнього компоненту	5 кредитів (150 годин)
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Консультації:	за графіком
Назва кафедри:	кафедра філософії та педагогіки професійної підготовки
Мова викладання:	Українська
Керівник курсу:	Ільїна Юлія Юріївна, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та педагогіки професійної підготовки
Контактний телефон:	
E-mail:	

Короткий зміст освітнього компоненту:

Навчальний курс «Професійна етика психолога» спрямований на формування у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти системного уявлення про етичні засади професійної діяльності психолога. У межах курсу розглядаються основні етичні принципи, норми та стандарти професійної поведінки, питання професійної відповідальності, дотримання конфіденційності, меж компетентності, взаємодії з клієнтами, колегами та суспільством. Особлива увага приділяється аналізу типових етичних дилем, нормативно-правовому регулюванню діяльності психолога та розвитку етичної рефлексії як складової професійної ідентичності майбутнього фахівця.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є етика професійної діяльності практичного психолога та психолога-науковця. При вивченні даної дисципліни розглядається психологія як галузь психологічної науки та як спеціальність.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- формування у студентів-психологів базових знань, умінь і ціннісних орієнтацій, необхідних для дотримання професійно-етичних принципів у майбутній фаховій діяльності, а також розвиток здатності до етичного аналізу та відповідального прийняття професійних рішень;
- розкриття змісту професійної відповідальності та етичних зобов'язань психолога перед клієнтом, професійною спільнотою і суспільством;
- формування уявлення про нормативно-правові основи етичного регулювання психологічної практики;
- навчити аналізувати та вирішувати типові етичні дилеми у професійній діяльності психолога;

- сприяти розвитку етичної самосвідомості, рефлексії та професійної ідентичності майбутнього психолога.

Передумови для вивчення освітнього компоненту:

Передумовами для вивчення дисципліни є: загальна психологія, вступ до фаху, психологія спілкування.

Компетентності, яких набуває здобувач:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватись етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Тематичний план

№ теми	Назва тем (ЛК, ЛР, ПР, ПЗ, СЗ, СР)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	ЛК Поняття професійної етики. Мораль, право, культура як регулятори поведінки	2	
	СЗ Поняття професійної етики. Співвідношення етики та психології	2	1
	СР Роль психолога як носія екзистенційного знання у суспільстві	5	13
2	ЛК Історичні витоки профетики	2	
	СЗ Етичні традиції в історії психології. Етична спадщина гуманістичної психології	2	1
	СР Формування етичних уявлень у класичній психології: від психоаналізу до біхевіоризму	5	12
3	ЛК Предмет та принципи професійної етики психолога	2	
	СЗ Основні етичні принципи діяльності психолога	2	
	СР Аналіз етичних ситуацій	4	12
4	ЛК Формування системи моральних принципів і цінностей професійної діяльності.	4	
	СЗ Структура моральної свідомості психолога	2	
	СР Аналіз практичних ситуацій. Усвідомлення практичної готовності.	6	12
5	ЛК Антиципація та передбачення в психічній діяльності	2	
	СЗ Моделі антиципації	2	

	СР Вплив механізму партисипації на антиципацію рольової компетентності психолога	4	
6	ЛК Етичні проблеми в науково-дослідницькій діяльності психолога	2	
	СЗ Від моральних принципів до етичних кодексів. Етичний кодекс психолога	2	
	СР Етичні стандарти	4	12
7	ЛК Прогнозування як компонент професійної компетентності психолога	2	
	СЗ Прогнозування як компонент професійної компетентності психолога	2	
	СР Програмні заходи розвитку професійної компетентності майбутніх психологів в умовах сучасного динамічного суспільства. Розроблення програми психологічного супроводу	4	12
8	ЛК Етичні труднощі та помилки психологів початківців.	2	
	СЗ Помилки психологів початківців	2	
	СР Початок шляху психолога: страхи та їх подолання.	6	12
9	СЗ Модульний контроль	2	
	СР Підготовка до модульного контролю.	8	
10	ЛК Етичні принципи психологічного консультування	2	
	СЗ Етичні принципи психологічного консультування	2	
	СР Аналіз кейсів	6	
11	ЛК Етичні питання клінічної психології та психіатрії.	2	
	СЗ Етичні питання клінічної психології та психіатрії.	2	
	СР Психологічна допомога в системі охорони психічного здоров'я	8	12
12	ЛК Моральні проблеми роботи психолога в особливих ситуаціях	4	
	СЗ Робота з людьми в екстремальних ситуаціях, її моральні ризики і проблеми.	2	
	СР Етичні труднощі та помилки психолога при роботі з особами літнього віку.	6	12
13	ЛК Моральні колізії сімейної психології	2	
	СЗ Аналіз кейсів	2	
	СР Порівняльний аналіз підходів до розв'язання моральних дилем у сімейному консультуванні.	4	12
14	ЛК Етичні особливості роботи психолога з дітьми та підлітками	2	
	СЗ Аналіз кейсів	2	
	СР Основи та психологічні особливості етичного інтерв'ювання дітей: формула безпеки.	4	12
15	ЛК Імідж та етикет психолога	2	
	СЗ Психологічні особливості створення іміджу.	4	
	СР Прийоми та техніки формування іміджу психолога.	4	13
16	СЗ Модульний контроль 2	2	
	СР Підготовка до модульного контролю	8	
Разом	ЛК	32	
	СЗ	32	2
	СР	86	146
	Екзамен	30	2
УСЬОГО за дисципліною		150	150

Методи навчання:

МН1 – комунікативний метод (здійснення інтерактивної діяльності, навчальна дискусія, пояснення);

МН3 – аудіо-візуальний метод (зорова невербальна наочність, сприйняття мови на слух: ілюстрації, аудіо, відео).

МН4 – метод спостереження (цілеспрямоване сприйняття мовних та мовленнєвих явищ, їх імітація та практична реалізація);

МН5 – самостійна робота як метод навчання (самостійне опрацювання теоретичного матеріалу з метою його практичного використання).

Система оцінювання та вимоги:

Поточна успішність

1. Поточна успішність здобувачів за виконання навчальних видів робіт на навчальних заняттях і за виконання завдань самостійної роботи оцінюється за бальною шкалою оцінок з наступним перерахуванням у 100-бальну шкалу. Під час оцінювання поточної успішності враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою.

1.1 Лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання конкретизованих завдань.

1.2 Практичні заняття оцінюються повнотою відповіді, якістю виконання контрольного або індивідуального завдання, виконання та оформлення практичної роботи, протоколів обстежень.

2 Оцінювання поточної успішності здобувачів вищої освіти здійснюється на кожному практичному занятті (лабораторному чи семінарському) за чотирибальною шкалою («5», «4», «3», «2») і заносяться у журнал обліку академічної успішності.

- «відмінно»: здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтується в темі та аргументовано висловлює свої думки, демонструє вміння аналізувати кейси.

- «добре»: здобувач правильно викладає матеріал, частково демонструє здатність робити висновки та узагальнення, але при відповіді припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

- «задовільно»: здобувач в основному опанував теоретичні знання навчальної теми, або дисципліни, виявив вміння володіти матеріалом на рівні, вищому за початковий, непереконливо відповідає, плутає поняття, невпевнено відповідає на додаткові питання, не має стабільних знань; відповідаючи на питання практичного характеру, виявляє неточність у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою професією;

- «незадовільно»: здобувач не опанував навчальний матеріал теми (дисципліни) або володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворив лише окремі факти, елементи, об'єкти, не знає визначень, виявив здатність висловлювати думку на елементарному рівні, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

3. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як середньоарифметична сума балів за кожне заняття, за індивідуальну роботу, поточні контрольні роботи за формулою:

$$K_{\text{поточне}} = \frac{k_1 + \dots + k_n}{n}$$

де $K_{\text{поточне}}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю;

k_1, k_2, k_n – оцінка успішності n-го заходу поточного контролю;

n – кількість заходів поточного контролю.

Оцінки конвертуються у бали згідно шкали перерахунку (таблиця 1).

Таблиця 1 – Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала
5	100	4,45	89	3,90	78	3,35	67
4,95	99	4,4	88	3,85	77	3,3	66
4,9	98	4,35	87	3,80	76	3,25	65
4,85	97	4,3	86	3,75	75	3,2	64
4,8	96	4,25	85	3,7	74	3,15	63
4,75	95	4,20	84	3,65	73	3,1	62
4,7	94	4,15	83	3,60	72	3,05	61
4,65	93	4,10	82	3,55	71	3	60
4,6	92	4,05	81	3,5	70	1,78-2,99	35-59
						Повторне складання	
4,55	91	4,00	80	3,45	69	0 - 1,77	0 - 34
4,5	90	3,95	79	3,4	68	Повторне вивчення	

Підсумкове оцінювання

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
- виконання самостійної роботи та оформлення звітів;
- модульного контролю.

1 Здобувач вищої освіти отримує допуск до іспиту на останньому занятті з дисципліни за результатами поточного оцінювання. Середня оцінка за поточну діяльність конвертується у бали за 100- бальною шкалою, відповідно до таблиці перерахунку (таблиця 1).

2 Умовою отримання допуску до іспиту є:

- відпрацювання всіх пропущених занять;
- складання модулів;
- середня поточна оцінка з дисципліни не нижче «3» (60 балів);
- виконання індивідуальної самостійної роботи.

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, виконання тестових завдань.

Підсумковий контроль – екзамен.

Модульний контроль.

Модульний контроль є складовою поточного контролю і проводиться у формі усного опитування під час останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля (або тестування).

При відповідях здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Таблиця 3 – Шкала оцінювання знань за результатами підсумкового контролю з навчально дисципліни

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Екзамен	залік	Оцінка	Критерії

90-100	Відмінно	Зараховано	A	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
80-89	Добре		B	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
75-79			C	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками
67-74	Задовільно		D	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
60-66			E	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	Незадовільно	Не зараховано	FX	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)

0-34	Неприйнято		X	Теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значущого підвищення якості виконання навчальних завдань (з обов'язковим повторним курсом)
------	------------	--	---	---

Політика курсу:

- курс передбачає роботу в колективі, середовище в аудиторії (на заняттях) є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики;
- освоєння дисципліни передбачає **обов'язкове** відвідування лекцій і практичних занять, а також самостійну роботу;
- самостійна робота передбачає вивчення окремих тем навчальної дисципліни, які винесені відповідно до програми на самостійне опрацювання, або ж були розглянуті стисло;
- усі завдання, передбачені програмою, **мають бути виконані у встановлений термін**;
- якщо здобувач вищої освіти відсутній на заняттях з поважної причини, він презентує (**відпрацьовує**) виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача;
- при проведенні занять в онлайн режимі, **присутність здобувача враховується у разі відкритого вікна**;
- під час вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні **дотримуватись правил академічної доброчесності**, викладених у таких документах: «Правила академічної доброчесності учасників освітнього процесу ХНАДУ», «Академічна доброчесність. Перевірка тексту академічних, наукових та кваліфікаційних робіт на плагіат» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_85_1_01.df), «Морально-етичний кодекс учасників освітнього процесу ХНАДУ» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_67_01_MEK_1.pdf).
- у разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі;
- списування під час контрольних робіт, виконання тестів та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).
- мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування або за умови дозволу викладача.

Базова література

1. Винославська О.В. Професійна етика психолога : метод. рекомендації. – Київ : КПІ ім. І. Сікорського, 2025.
2. Кумеда Т. А., Петрова Г. М. Основи професійної етики психолога [Методичні рекомендації] – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. – 60 с. – Режим доступу: <https://elar.navs.edu.ua/handle/123456789/37830>.
3. Національна психологічна асоціація України. Етичні стандарти для психологів в Україні – [Електронний ресурс].
4. Педоренко В. Ю., Серета Н. В. Культура професійного спілкування майбутнього психолога: етичні аспекти [Електронний ресурс]. – Харків : Нац. техн. ун-т «ХПІ», 2024.

5. Петухова І. О., Нежинська О. О., Заушнікова М. Ю., Костевська Н. В. Психологія: вступ до спеціальності – [електронний ресурс], 2024.

6. Чернякова О. В. Вступ до спеціальності та професійна етика : тестові завдання та навчальні матеріали [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/test/vstup-do-specialnosti-ta-profesiyna-etika-test-1-3480178.html>.

Додаткова література

1. **Журнал соціальної та практичної психології** (редакційні вимоги та етичні засади). Публікаційна етика наукового видання [Електронний ресурс] / ред. колегія Журнал соціальної та практичної психології – Житомир : Житомирський державний університет ім. І. Франка, 2024. – Режим доступу: <https://journals.univ.zhitomir.ua/index.php/psy/ethics>.

2. **Матеріали курсу** «Професійна етика психолога» [Електронний ресурс]. – Київ : Кафедра психології, ПНУ або інший ВНЗ, 2025. – Режим доступу: https://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2025/03/Profesiyna-etyka-psyholoha_25-26_-Zaochna.pdf.

3. Міністерство освіти і науки України.

Освітні компоненти з етичних основ психологічної діяльності [Електронний навчальний модуль/опис] – 2025. – Режим доступу (як приклад навчальних описів): https://moodle2.snu.edu.ua/pluginfile.php/567174/mod_folder/content/0/Кожуховська%20кваліфікаційна%20робота_25.pdf.

4. **Національна психологічна асоціація України**. Етичні стандарти для психологів в Україні [Електронний ресурс]. – 2021 (оновлені положення). – Режим доступу: <https://npa-ua.org/en/ethics/>.

5. Педоренко В. Ю., Серета Н. В. Культура професійного спілкування майбутнього психолога: етичні аспекти [Електронний ресурс] / В. Ю. Педоренко, Н. В. Серета // Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених: зб. тез доп. XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 19–22 листоп. 2024 р. – Харків : НТУ «ХПІ», 2024. – С. 686. – Режим доступу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/87335>.

6. Прокоф'єв Є., Патлайчук О., Тригуб А. Формування професійної етики майбутнього фахівця: теоретико-практичні аспекти // Молодь і ринок. – 2024. – № 7–8 (227–228). – С. 101–106. – Режим доступу: <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/9206>.

7. Саяпіна С., Решетова І. Проблеми та виклики у формуванні етико-правової культури майбутніх психологів у процесі професійної підготовки // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. – 2025. – DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334017> – Режим доступу: <https://profped.ddpu.edu.ua/article/view/334017>.

Розробник:

Доцент кафедри

Філософії та ППП Юлія ІЛЬІНА

Зав. каф. Філософії та ППП

Володимир БОНДАРЕНКО